

इजलास नं. २

मा.न्या.श्री कल्याण श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री सुशीला कार्की रिट नं. ०६९-WO-०६३६, उत्प्रेषणयुक्त परमादेश, रविप्रताप राणासमेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत

प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम २३ मा “देहायका पदमा बहुवाको लागि सिफारिश गर्न देहायबमोजिम बहुवा समिति गठन हुनेछ” भन्ने व्यवस्था भई विविध पदका लागि गठन हुने बहुवा समितिको व्यवस्था गरिएको देखिन्छ। त्यसमध्ये देहाय (क) मा प्रहरी नायब महानिरीक्षक पदको लागि गृह मन्त्रालयका सचिव, अध्यक्ष तथा प्रहरी महानिरीक्षक सदस्य र प्रहरी अतिरिक्त महानिरीक्षक वा प्रहरी नायब महानिरीक्षक सदस्य सचिव रहने व्यवस्था देखिन्छ। सोही नियमावलीको नियम २४ मा बहुवाको लागि सम्भाव्य उम्मेदवार बन्ने अवधिअन्तर्गत (१) मा “प्रहरी नायब महानिरीक्षक र सोभन्दामाथिको पदमा बहुवा हुनको लागि सम्भाव्य उम्मेदवार बन्न सेवा अवधिको हद लाग्ने छैन” भन्ने व्यवस्था देखिन्छ। यसबाट विवादित पदमा बहुवा हुनको लागि सोभन्दामुनिको पदमा यो यति वर्ष वा यति अवधि सेवा गरेको हुनैपर्ने गरी कानूनले कुनै शर्त सिर्जना गरेको देखिँदैन। रिट निवेदनमा निवेदकहरूलाई बहुवाको उम्मेदवार नै नबनाएको भनी दावी गरेको भए पनि सम्बन्धित निकायबाट प्राप्त बहुवासम्बन्धी सक्कल फायल हेर्दा प्रहरी नायब महानिरीक्षक पदका लागि सम्भाव्य उम्मेदवार भनी यी रिट निवेदकहरूसमेत ५४ जनालाई बहुवा समितिले नियम २६(छ) बमोजिम

पर्चा खडा गरी अङ्क दिएको देखिँदा यी रिट निवेदकहरूलाई पनि उल्लिखित पदको बहुवाको लागि सम्भाव्य उम्मेदवार बन्नबाट बञ्चित गरेको नदेखिने।

प्रहरी नियमावलीको नियम २५ मा “प्रहरी सेवाका कर्मचारीलाई बहुवा गर्दा यस नियमावलीबमोजिम निजको कार्यक्षमताको मूल्याङ्कन गरी सबैभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गर्ने कर्मचारीलाई पहिले बहुवा गरिनेछ” भन्ने व्यवस्था भई समान अङ्क प्राप्त गर्ने उम्मेदवारहरूको हकमा देहायको क्रमले निर्णय गरिने उल्लेख भएको देखिन्छ :-

- (क) एक तहमुनिको पदमा नोकरी गरेको अवधिको आधारमा,
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम पनि निर्णय हुन नसकेमा त्यसभन्दा एक तहमुनिको पदमा गरेको नोकरी अवधिको आधारमा,
- (ग) खण्ड (ख) बमोजिम पनि निर्णय हुन नसकेमा नियम २१ बमोजिम कायम गरिएको जेष्ठताक्रमको आधारमा।

उल्लिखित नियमको प्रावधानबमोजिम प्रहरी सेवाको विवादित पदमा बहुवाको आधार भनेको कार्यक्षमताको मूल्याङ्कनमा सबैभन्दा उच्चतम अङ्क प्राप्तिलाई नै आधार मान्नुपर्ने।

कार्यक्षमताको मूल्याङ्कनअन्तर्गत प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम २६ मा प्रहरी हवल्दारदेखि प्रहरी नायब महानिरीक्षकसम्मको पदमा (क) जेष्ठता, (ख) अनुभव, (ग) तालीम, (घ) शैक्षिक योग्यता, (ङ) विभूषण, मान पदवी, अलङ्कार तथा पदक (च) कार्य सम्पादन, वैयक्तिक

गुण, चरित्र र क्षमताको मूल्याङ्कन भन्ने उल्लेख भई देहाय (छ) मा बहुवा समितिले दिने अङ्कसमेतलाई गणना गरिने भन्ने देखिएबाट कार्यक्षमताको मूल्याङ्कनबाट हुने बहुवामा विविध आधारहरूमध्येको जेष्ठताको आधार एउटा देखिन्छ। कार्यक्षमताको मूल्याङ्कनका सबै आधारहरूमा प्राप्त गरेको अङ्कको योगमा सबैभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गर्ने प्रहरी कर्मचारी नै सबैभन्दा पहिले बहुवा हुने व्यवस्थाले सेवा अवधिमा समान तहमा समान अङ्क प्राप्त गरेको अवस्थामा विचार गरिन सक्ने अवस्थामा बाहेक वरिष्ठ कर्मचारीले नै सबैभन्दा पहिले बहुवा पाउनु पर्ने भन्न मिल्ने अवस्था रहने नदेखिने।

मौजुदा कानूनले नै बहुवाको लागि कार्यक्षमताको मूल्याङ्कन गर्दा जेष्ठतालाई विविध आधारहरूमध्ये एउटा आधारसम्म मानेको देखिएको हुँदा सबै आधारहरूमा सर्वोत्तम अङ्क प्राप्त गर्नेले मात्र बहुवा पाउने स्थितिमा जेष्ठ कर्मचारीले प्राथमिकता पाउनु पर्ने भन्न कानूनतः मिल्ने देखिएन। वरिष्ठलाई मिचेर कनिष्ठलाई बहुवाको निर्णय गरिएको भन्ने दावी उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाकै आधारमा मुनासिव नदेखिने।

प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम २६ को देहाय (छ) को प्रावधानबमोजिम बहुवा समितिले दिएको अङ्कका सम्बन्धमा उल्लिखित नियमावलीको नियम २६ को देहाय (छ) को प्रावधान हेर्दा “बहुवा समितिले दिने अङ्क : बहुवाको लागि सम्भाव्य उम्मेदवारले प्राप्त गरेको कूल अङ्कको अतिरिक्त निजको शैक्षिक योग्यता र कार्यक्षमताको आधारमा तीस अङ्क तथा स्थानीय अधिकारीको प्रतिवेदनको आधारमा २० अङ्कसमेत गरी बहुवा समितिले ५० अङ्कसम्म दिन सक्नेछ”

भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। उक्त बहुवा समितिले दिएको अङ्कमध्ये आफूलाई कति अङ्क दिनुपर्ने र बहुवा पाएकाहरूमध्ये क-कसलाई दिन नहुने कति अङ्क दिइएको भनी विवाद उठाएको पाइँदैन। त्यसो त उक्त नियम २६ को देहाय (छ) मा उल्लेख भएको शैक्षिक योग्यता र कार्य क्षमताको आधारमा ३० अङ्क र स्थानीय अधिकारीको प्रतिवेदनको आधारमा २० अङ्कसमेत गरी ५० अङ्कसम्म “दिनसक्ने” भन्ने प्रयुक्त वाक्यांशले उक्त प्रावधानबमोजिम दिने अङ्क बाध्यात्मक कानूनी दायित्व अन्तर्गत पर्ने नभई तजबिजी भन्ने देखिन आउँछ। यो बहुवा समितिले नियम २६ को देहाय (क) देखि (च) सम्म दिइने अङ्कबाहेकको अतिरिक्त अङ्क भन्ने देखिँदा यो व्यवस्थालाई शैक्षिक योग्यता र कार्यक्षमताको मूल्याङ्कन वापत नियमितरूपमा तोकिएबमोजिम अर्थात् यान्त्रिकरूपमा दिइने अङ्कका आधारसरहको अङ्क मान्न नमिल्ने।

नियम २६ को समग्र मूल्याङ्कनबाट योग्य देखिएको भन्ने आधारमा बहुवाको लागि सिफारिश गरिएको कानूनले तोकेको निश्चित शर्त उल्लङ्घन गरेको प्रमाणित नभएसम्म तथा मूल्याङ्कन गर्दा कसैका उपर बदनियत चिताएको भन्ने स्पष्ट तथ्ययुक्त प्रमाणबाट स्थापित गरेमा बाहेक अङ्कको आकार सानो वा ठूलो हुँदा बदनियत अनुमान गर्न नमिल्ने।

शैक्षिक योग्यता र कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनसम्बन्धी अङ्क दिने यान्त्रिक आधार र बहुवा समितिले तजबिजीरूपमा अङ्क दिनसक्ने आधारमा उस्तै देखिन आए पनि यान्त्रिक आधारको घेरा सीमित र सङ्कुचित हुन्छ। परन्तु, तजबिजी मूल्याङ्कनको आधारलाई सीमित घेरामा सङ्कुचन गर्न सकिँदैन। बहुवाको तजबिजी मूल्याङ्कनमा

विविध आयामहरू जस्तै: तोकिएको जिम्मेवारीको सम्पादनको अवस्था, जवाफदेहिता, वफादारीता, विवेकको प्रयोग, चातुर्यता, नेतृत्वशील क्षमता, समस्या समाधानमा देखाएको सक्रियता, सेवाकालमा पाएको पुरस्कार वा विभागीय कारवाही आदि यस्तै अन्य कुराहरूको विश्लेषण अङ्क प्रदान गर्दा विचारणीय हुन सक्ने देखिन्छ। त्यसैले तजबिजी अधिकारको मूल्याङ्कनमा र यान्त्रिक मूल्याङ्कनवापत दिइने अङ्कमा समानता हुनुपर्छ, भन्ने मिल्ने हुँदैन। यदि त्यसो भनिन्छ, भने तजबिजी अधिकार तजबिजी प्रकृतिको रहन नसकी नियन्त्रित हुन जान्छ। नियन्त्रित अधिकार तजबिजी अधिकारको परिभाषामा समायोजन हुन नसक्ने।

बहुवा समितिले आफूलाई प्राप्त अधिकारअन्तर्गत कसरी स्वच्छ एवं जिम्मेवार ढङ्गले मूल्याङ्कन गरी अङ्क प्रदान गर्ने भन्ने कुरा उसैको जिम्मेवारीको विषय भएकोले अमुक व्यक्ति वा अङ्कको हकमा हस्तक्षेप गर्न मिल्ने नहुँदा प्रस्तुत मुद्दामा पनि हस्तक्षेप गर्न नमिल्ने।

तजबिजी अधिकार कानूनले सुम्पेको भए पनि सो प्रयोग गर्दा स्वच्छाचारिता, भेदभाव, पूर्वाग्रह, बदनियत जस्ता कुराहरूलाई कुनै हदसम्म पनि स्थान नदिइकन निष्पक्षता र विवेकपूर्वक प्रयोग गरिने अपेक्षा साथ सुम्पेको मानिन्छ। कानूनको शासनमा तजबिजी अधिकारलाई समन्यायिक, निष्पक्ष र सन्तुलित ढङ्गले प्रयोग गर्नुपर्ने र त्यस्तो गरेको देखिनु पर्ने हुन्छ। यस्तो व्यवस्था अधिकार प्रयोगकर्ताको मनोगत व्याख्या वा निजी स्वार्थको सन्तुष्टिको लागि नभएको हुँदा यो कानूनी व्यवस्थाको प्रयोगमा तार्किक आधार र कारण अन्तर्निहित हुनु वाञ्छनीय मानिने।

प्रत्येक सम्भावित उम्मेदवारको छुट्टाछुट्टै मूल्याङ्कन हुनु पर्ने भएपनि समग्र मूल्याङ्कन तालिका हेर्दा कसैलाई ज्यादै न्यून र कसैलाई अधिकतम अङ्क दिई उम्मेदवारहरूबीच मूल्याङ्कनमा ठूलो भिन्नता रहेको पाइन्छ। जसको कारण खुलाएको पाइएन। तजबिजी मूल्याङ्कनको अधिकारअन्तर्गत कुनै मनासिव कारण र आधार नखुलाई ठूलो अन्तर कायम गरी अङ्क दिँदा सम्बन्धित सरोकारवाला जोसुकैले त्यस्तो मूल्याङ्कनउपर प्रश्न उठाउन सक्ने र न्यूनतमअङ्क प्राप्त गर्नेले पनि साधारणतः चित्त बुझाउन नसक्ने अवस्था रहन जाने।

बहुवाको लागि उम्मेदवार भएको व्यक्तिको हकमा प्रहरी ऐन, नियमले निर्धारण गरेको मापदण्ड र कार्यविधिलाई आधार मानी व्यक्तिपिच्छे छुट्टाछुट्टै मूल्याङ्कन गरिने हुँदा एकजनाको मूल्याङ्कन अर्काको भन्दा किन घटी वा बढी भयो भनी तुलना गर्न र त्यसै आधारमा नागरिक हस्तक्षेप गर्न युक्तिसङ्गत र कानूनसङ्गत देखिन नआउने।

उम्मेदवारका हकमा कानूनबमोजिम अधिकार प्राप्त समिति वा पदाधिकारीले दिएको मूल्याङ्कनलाई आत्मगतरूपमा बढी वा घटी मूल्याङ्कन भयो भन्ने ठाउँ साधारणतया रहन नआउने।

प्रहरी संगठनको अनुशासन व्यावसायिकता त्यसमा अपेक्षा गरिने उच्च मनोबल र कर्तव्य निष्ठाको भावना प्रहरीहरूमा जगाई राख्न समग्र प्रहरी संगठन र गृहप्रशासनले संवेदनशील ढङ्गले संगठनको व्यवस्थापन गर्ने सीप र तत्परता देखाउन सक्नुपर्छ। कोही अनुचित रूपले पुरस्कृत र कोही अनुचित भेदभावपूर्वक तिरस्कृत वा दण्डित गरेको भन्ने देखिने एउटै मात्र उदाहरण पनि संगठनको स्वास्थ्यको लागि विषाक्त हुन सक्ने।

प्रहरी सेवाको भर्नादेखि बहुवा वा पदस्थापनका हरेक चरणमा उपरोक्त मूल्यहरूको सम्मान भै रहन सकोस्, कसैले पनि अन्याय र भेदभावको अनुभव गर्न नपाओस् भन्ने हिसाबले सूक्ष्मातिसूक्ष्म कुराहरूमा पनि संवेदनशील भएर ध्यान दिनुपर्ने ।

अख्तियारवालामाथि कानूनले विश्वास गरेको उसको आफ्नो क्षमता हो र उससँग त्यस्तो अख्तियारी सुम्पिदा उसले जवाफदेही बोध गरेको हुन्छ भन्ने अपेक्षा पनि हो । अख्तियार प्राप्त गरेकोले सो अख्तियारी जसरी पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ भन्ने कदापि होइन । हालको नियम २६ ले उक्त बहुवा मूल्याङ्कनवापत अङ्क प्रदान गर्दा तोकिएको अङ्कको माथिल्लो वा तल्लो कुनै पनि हद नतोकिएको कारणले कुनै हदसम्म तल्लो र कुनैमा हदसम्मको माथिल्लो अङ्क दिने गरेको र त्यसको कारणले अन्य प्रतिस्पर्धीहरूको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमतामा असामान्य असर पारेको सम्म देखियो । समान तहमा लगभग समान जिम्मेवारी बोकेका प्रहरीहरूबीच व्यापकरूपमा अन्तर पर्ने गरी मूल्याङ्कन हुन जान्छ भने त्यसको पुष्टिमा कारणहरू जनाउन र सोको जानकारी अन्य उम्मेदवारलाई स्वयम् बहुवा समितिकै स्मरणको लागि पनि जरुरी हुने ।

हरेक अख्तियारीको प्रयोगमा सोको दुरुपयोगको पनि सम्भावना हुन्छ । त्यसैले सम्बन्धित अख्तियारवाला स्वयम्को आत्म संयम र सोभन्दा माथिल्लो तहको निकाय वा पदाधिकारीको निगरानी पनि जरुरी हुन जान्छ । यो नियमित प्रकृयाको सधैंहेरिरहनु पर्ने विषय भएकोले बहुवा समितिले विशेषरूपमा सचेत हुन जरुरी देखिने ।

नियम २६ को प्रयोजनको लागि मूल्याङ्कन गर्दा समितिले उचित कारणसहित अतिकम वा अति न्यून अङ्क प्रदान गर्न सक्ने कुरामा विवाद गर्नु नपरे पनि त्यस्तो अति उच्च वा अति न्यून अङ्क कुनै शीर्षकमा प्रदान गर्दा त्यसको कारण उल्लेख गरेको हुनुपर्ने र त्यसको औचित्यमा विचार गर्न सकिने गरी प्रयोग हुन वाञ्छनीय देखिने ।

कानूनमा कुनै खास निर्णय गर्नको लागि खास प्रक्रिया वा कुरालाई आधार लिने भनी व्यवस्था गरिएको छ भने लामो समयसम्म त्यस्तो कानून वा नियमले परिकल्पना गरेको त्यो व्यवस्था वा प्रक्रियालाई रिक्त छाड्नु, अनदेखा गर्नु वा मनोगतदङ्गले प्रयोग गरेमा वाञ्छित अभ्यास हुन नसक्ने अवस्थाको सम्भाव्यता रहन जाने ।

प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम २६(छ) को प्रयोजनको लागि स्थानीय अधिकारीको परिभाषा हालसम्म नभएको र स्थानीय प्रशासनको सन्दर्भमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई स्थानीय अधिकारी मान्न सकिने भए पनि विवादित पदको बहुवामा स्थानीय प्रशासन ऐन वा अन्य खास ऐनमा परिभाषित कुनै अधिकारीलाई स्थानीय अधिकारी मानिने सम्बन्धमा प्रहरी ऐन, नियमावली वा त्यस्ता ऐनले स्पष्ट निर्देश गरेको नदेखिँदा पृथक प्रयोजनका लागि बनेका कानूनहरूमा उल्लिखित परिभाषाअनुरूपको स्थानीय अधिकारीलाई विवादित पदको लागि पनि बहुवाको प्रयोजनको लागि प्रतिवेदन दिने स्थानीय अधिकारीको रूपमा लिन नमिल्ने ।

सिफारिशको आधारमा गरिने बहुवाको निर्णय तत्सम्बन्धी सिफारिशको कार्यान्वयनको अवस्था हो । सिफारिशको आधारमा मात्र कुनै

निर्णय गर्नुपर्ने व्यवस्था भएकोमा त्यस्तो सिफारिश गर्ने निकायले सिफारिश नगरेको अवस्थामा स्वतः निर्णयकर्ताले निर्णय गर्नसक्ने अवस्था नहुँदा बहुवाको निर्णयको मात्र दावी गर्दा त्यो निश्चय नै अपूरो हुनजान्छ । बहुवाको सिफारिशलाई जस्ताको तस्तै राखी बहुवाको निर्णयलाई मात्र बदर गर्ने हो भने पहिलेको सिफारिशको अस्तित्व कायम रहिरहने र पुनः सोही सिफारिश क्रियाशील हुनेहुँदा बहुवा गर्न गरिएको सिफारिशउपर कुनै दावी नगरी बहुवाको निर्णयउपर मात्रको दावीले तात्त्विक महत्त्व राख्ने अवस्था नहुने ।

बहुवा समितिमा संलग्न भएका कारणले मात्रै बहुवा समितिको हकमा कुनै सदस्यले प्रतिनिधित्व गर्न सक्ने अवस्था रहँदैन । सामूहिकरूपमा गरिएको कार्यलाई पृथक हैसियतमा राखेर हेर्न सकिन्छ । त्यसैगरी पृथकरूपमा गरिएको कार्यले सामूहिक कार्यको बोध पनि हुन सक्तैन । सामूहिकरूपमा गरिएको निर्णयबाट अधिकारमा प्रतिकूल असर परेको भनी दावी गरिन्छ भने त्यस्तो निर्णय गर्ने सामूहिक अस्तित्वको स्वरूपलाई नै विपक्षी बनाउनु पर्ने र त्यस्तो निकायले सुनुवाईको उचित र पर्याप्त अवसर पाएको हुनुपर्ने न्यायिक मान्यता हो ।

बहुवा समिति एक कानूनी व्यक्ति हो । उसको कानूनतः अलग पहिचान हुन्छ । त्यसैले बहुवा समितिको निर्णय त्यसका अध्यक्ष वा सदस्यहरूको निजी निर्णय होइन । सामूहिकरूपमा कुनै कुरा गर्ने वा नगर्ने भन्ने निर्णय त्यो समूहको तत्सम्बन्धी विचारहरूको मिलन हो । विचारको मिलनमा मतैक्यका कुराहरू समावेश हुन्छ । तर, निजीरूपमा व्यक्त कुराहरूले कानूनबमोजिम सामूहिकरूपमा गठित निकायले गर्ने निर्णयसँग

प्रतिकूलताको अवस्थाको सिर्जना नगरे पनि निजी कुराहरूले सामूहिक अस्तित्वको निकायको हैसियत देखाउन सक्तैन । त्यसैले बहुवा समितिको निर्णयमा कसी लगाउँदा अनिवार्यरूपमा त्यस समितिलाई सुनुवाईको अवसर प्रदान गरिएको हुनुपर्ने ।

बहुवा समितिबाट कानून वा निर्णयबमोजिम अख्तियार प्राप्त नगरेको अवस्थामा बहुवा समितिका अध्यक्ष तथा सदस्यहरूको व्यक्तिगत हैसियतले बहुवा समितिको नै प्रतिनिधित्व गरेको भनी मान्न मिल्ने अवस्था नरहने ।

सामूहिकरूपमा गठन भएको निकाय अर्थात् बहुवा समितिको सिफारिशको आधारमा भएको निर्णयलाई बदर गर्ने दावी लिँदा त्यस्तो समितिलाई नै विपक्षी बनाई सुनुवाईको पर्याप्त र उचित अवसर दिनुपर्नेमा बहुवा समितिलाई विपक्षी नबनाएको र बहुवा समितिको सिफारिशलाई बदर माग नगरेको अवस्थामा सो समितिले गरेको बहुवा सिफारिशको निर्णयलाई अन्यथा गर्न प्राकृतिक न्यायको सुनुवाईको सिद्धान्तले पनि नदिने ।

रिट निवेदकहरूलाई बहुवाको सम्भाव्य उम्मेद्वार नबनाएको भन्ने नदेखिएको, मौजुदा कानूनले बहुवाको लागि कार्यक्षमताको मूल्याङ्कनमा जेष्ठताबापतको अङ्क दिइएको भए पनि बहुवामा जेष्ठतालाई मात्र आधार मानेको नदेखिएको, प्रहरी नियमावलीको नियम २६(छ) बमोजिम बहुवा समितिको निर्णयमा सबै प्रकृया पूरा नभएको भन्ने अवस्था नदेखिएको, बहुवा समितिलाई विपक्षी नबनाएको भन्ने समेतका विवेचित आधार कारणहरूबाट निवेदकहरूको माग दावीबमोजिम उत्प्रेषणको आदेश जारी गरी विवादित पदमा

बहुवा पाएका व्यक्तिहरूलाई बहुवा गर्ने गरी गरेको निर्णय बदर गर्न मिल्ने नदेखिँदा रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। रिट निवेदन खारेज हुने ठहरेकाले यस अदालतबाट जारी भएको अन्तरिम आदेशसमेत निष्क्रिय हुने।

प्रहरी नियमावली, २०४९को नियम २६ (छ) को व्यवस्थालाई न्यायिक र स्वच्छ ढङ्गले प्रयोग गर्न सक्ने गराउन र दुरुपयोग हुने सम्भावनालाई रोक्न नियम २६ (छ) को व्यवस्थामा सामयिक सुधार गरी अङ्क प्रदान गर्ने उपयुक्त निकाय वा पदाधिकारीको पहिचान गरी वस्तुनिष्ठ आधार र कारणको आधारमा वैज्ञानिक तरिकाले अङ्क प्रदान गर्ने पद्धतिको स्थापना गर्नुपर्दछ। मूल्याङ्कन अङ्क प्रदान गर्दा आधार र कारणबाट समर्थित हुनुपर्छ, आत्मनिष्ठ हुनुहुँदैन। त्यसैगरी औसतरूपमा ७० प्रतिशतभन्दा बढी वा न्यूनतम् जस्तै ४० प्रतिशतभन्दा कम अङ्क प्रदान गर्दा पनि त्यस्तो अङ्क प्रदान गर्नुको कारण खुलाउन पर्ने र तथ्यबाट समर्थित हुनुपर्ने स्थिति कायम गरेमा मूल्याङ्कन प्रणाली पनि विवेकसम्मत भई सम्बद्ध उम्मेदवारले पनि चित्त बुझाउन सक्ने स्थिति सिर्जना हुन सक्ने हुन्छ। स्थानीय अधिकारीको प्रतिवेदन सम्बन्धमा पनि स्पष्ट पाउँदै मूल्याङ्कन प्रयोजनको लागि स्थानीय अधिकारीको यकीन गरी प्रतिवेदनमा खुलाउने कुराहरूको पनि यकिन गरिनु पर्दछ। तब मात्र त्यस्तो मूल्याङ्कन पद्धतिलाई न्यायसङ्गत मान्न कति पनि अप्ठ्यारो नहुने हुँदा अब आइन्दा माथि विवेचित कुराहरूलाई मनन गरी सोबमोजिम नभएसम्म नियम २६ बमोजिम मूल्याङ्कन गर्दा कुनै उम्मेदवारको हकमा तोकिएको शीर्षकमा तोकिएको अङ्कमध्ये ४० प्रतिशतभन्दा

तल वा ७० प्रतिशतभन्दा बढी अङ्क प्रदान गर्दा उचित र पर्याप्त कारण कैफियत जनाई दिने व्यवस्था गर्नु गराउनु त्यस्तो प्रक्रियाबाट मूल्याङ्कन भएकालाई मात्रै उक्त प्रयोजनको लागि मान्यता दिनु दिलाउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: आत्मदेव जोशी

कम्प्युटर गर्ने :- कल्पना बर्तौला

इति संवत् २०७० साल जेठ ५ गते रोज १ शुभम्। यसै प्रकृतिका निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएका छन्:

- रिट नं. ०६९-WO-०६७०, उत्प्रेषण परमादेश, देवेन्द्र सुवेदीसमेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयसमेत
- रिट नं. ०६९-WO-०७३०, उत्प्रेषण परमादेश, पशुपति उपाध्यायसमेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयसमेत
- रिट नं. ०६९-WO-०८७९, प्रतिषेध, परमादेश, कुवेर सिंह राना वि. राष्ट्रिय सूचना आयोग, पेरिसमार्ग, कोटेश्वर, काठमाडौं
- रिट नं. ०६९-WO-१००८, उत्प्रेषणयुक्त परमादेश, रविप्रताप राणासमेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयसमेत
- रिट नं. ०६९-WO-०७५१, उत्प्रेषण परमादेश, विजयलाल कायस्थ समेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय समेत

इजलास नं. ४

१

मा.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाश वस्ती, २०६७-सी-१६२९, मोही लगत कट्टा, लक्ष्मण श्रेष्ठसमेत वि. माइली बलामी

छोरीका हकमा एकासगोलमा रहनु भनेकै अविवाहित रहनु हो । विवाहपछि छोरीको बाबुआमासँगको एकासगोलको भन्ने हैसियत टुट्दछ । एउटै घरमा रहनु नै एकासगोल हुनु होइन । नाता सम्बन्ध पर्ने प्रत्येक व्यक्ति एकासगोलमा रहेको हुन सक्तैन । एकासगोल एउटा कानूनी हैसियत हो । परिवारका प्रत्येक व्यक्ति एकासगोलमा नरहन सक्तछन् । एकासगोलमा साम्पत्तिक हक र दायित्वसँग सम्बन्धित रहने अवस्था हो । विवाहित छोरीलाई हाम्रो कानूनी प्रणालीले बाबुआमाको सम्पत्तिबाट अंश पाउन सक्ने हैसियत प्रदान गरेको छैन । एकै परिवारमा रहेकै व्यक्तिसमेत अंश लिई वा अंश छोडपत्र गरी वा सम्बन्ध बिच्छेद गरी अलग भएपछि निजको एकासगोल भन्ने हैसियत टुट्दछ । आमाको हेरचाह मैले नै गर्दथेँ, विवाह घर छोडेर माइतीमै आएर बसेकी थिएँ, मृत आमाको हक खाने मबाहेक कोही छैन भन्ने जिकीरले कसैलाई एकासगोलको मान्न नमिल्ने ।

कानूनी हकको जन्म निवेदन वा फिराद वा दर्खास्त वा दावी गरेको मितिमा बहाल कानूनका आधारमा हुने होइन । हक भनेको सारवान् कुरा हो । कारण परेको वा घटना घटेको वा कुनै काम भएको दिनमा बहाल कानूनकै आधारमा हकको स्थापना वा विस्थापना हुन्छ । त्यसैको आधारमा

अपराध हुने वा नहुने तथा हक प्राप्त हुने वा नहुने यकीन हुन्छ । २०४५ सालमा विवादित जग्गाको मोही रहेकी आमाको मृत्यु भएको स्वयं दावीकर्ता छोरीले पुनरावेदन अदालतमा चढाएको पुनरावेदनको प्रकरण २(ग) मार्फत् अदालती प्रक्रियामा लिखितरूपमा स्वीकार गरेको अवस्था छ । त्यसैले २०४५ सालमै कायम रहेको कानूनको आधारमा प्रस्तुत विवादको परख गर्नुपर्ने हुन्छ । त्यसबेला विद्यमान भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा २६(१) मा छोरीमा मोहियानी हक सर्न सक्ने व्यवस्था थिएन । जुनबेला कारण परेको हुन्छ, त्यसैबेला प्रचलनमा रहेको कानूनले त्यसलाई सम्बोधन गर्ने हो । २०४५ सालमा आमाको देहान्त भएको कारणबाट निजको नामको मोहियानी आफूमा सर्नुपर्ने दावीका हकमा २०४५ सालमै बहाल रहेको कानूनकै सीमामा रहनु पर्ने ।

कसैको मृत्यु भएपछि निजको स्वामित्व तथा भोगाधिकारसम्बन्धी साम्पत्तिक हकको पनि निजसँगै मृत्यु हुन्छ । सम्पत्ति कहिल्यै पनि स्वामित्वविहीन रहँदैन । साम्पत्तिक हक कानूनबमोजिमको हकदारमा स्वामित्ववालाको मृत्यु सँगसँगै सर्दछ । त्यसैले कानूनमा नामसारी गराउने हदम्याद नराखिएको हो । केवल तोकिएको समयवाधिभित्र नामसारी नगराए अतिरिक्त शुल्कसम्म लाग्न सक्दछ । तसर्थ, सम्पत्तिमा हक रहेको व्यक्तिको मृत्यु भएको क्षणमा बहाल रहेको कानूनअनुसार हक सर्ने वा नसर्ने वा कसमा सर्ने भन्ने कुरा निरोपित हुन्छ । २०५३ सालमा भएको संशोधनले मात्र सिर्जना गरेको हक २०४५ सालमै प्राप्त हुन सक्ने अवस्था नरहने ।

भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा २६ (१)(ग) बमोजिम मृत मोहीलाई जग्गा कमाउन

छाडी बेपत्ता भएको स्थिति मान्नुपर्ने कुराका अतिरिक्त लगाउको मोही नामसारी मुद्दामा आजै यसै इजलासबाट मृत आमाको माहियानी हक छोरीका नाताले यस मुद्दाकी प्रतिवादीमा नामसारी नहुने फैसला भएको अवस्था छ । यस परिप्रेक्ष्यमा विवादको कित्ताबाट मोही लगत कट्टा हुने ठहर्‍याएको भूमिसुधार कार्यालय, काठमाडौंको कानूनसम्मत् फैसला उल्टी हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत, पाटनको फैसला कानूनी त्रुटियुक्त भएबाट बदर भै उल्टी हुने ठहर्‍छ । फलस्वरूप, वादीहरूको स्वेस्तापूर्जाको मोही महलमा जनिएको प्रतिवादी माइली बलामीकी स्व. आमा ठूली भन्ने माया बलामीका नामको जोत लगत कट्टा हुने ।

इजलास अधिकृत: लालकाजी श्रेष्ठ

कम्प्युटर: श्रीकृष्ण हेङ्गजू

इति संवत् २०७० साल असार १४ गते रोज ६ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाश वस्ती, २०६७-CA-१६३०, जोत नामसारी, लक्ष्मण श्रेष्ठसमेत वि. माइली बलामी

भूमिसम्बन्धी ऐनमा भएको चौथो संशोधनले मोहियानी हक मोहीका एकासगोलका पति, पत्नी, छोरा, आमा, बाबु धर्मपुत्र, पैतीस वर्ष पुगेकी अविवाहित छोरी, छोरा, बुहारी, नाति, नातिनी बुहारी वा दाजुभाइले समेत पाउन सक्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा यी निवेदिका माइली बलामी मिति २०५३।१।२४ अगाडि नै विवाह भैसकेको देखिन्छ भने फिलडबुकमा मोही जनिएको ठूली भन्ने सन्तमाया बलामीको मृत्यु भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ मा चौथो संशोधन हुनुपूर्व नै भैसकेको भन्ने कुरा निवेदिका माइली बलामी स्वयंले

निवेदनमा उल्लेख गरेको पाइन्छ । त्यसरी मोहीको मृत्यु हुँदा विवाह भैसकेकी छोरीले आमाको मोही हकमा अपुतालीसरह हक प्राप्त गर्न नसक्ने ।

निवेदिकाकी आमाको देहान्त हुँदाका बखत मोहियानी हक यी विवाहिता छोरीले पाउन सक्ने कानूनी प्रावधान नरहेको देखिएको छ । पहिला नै घटित घटनाका सम्बन्धमा पछि बनेको कानूनअन्तर्गत रही मोही हक नामसारी गरिपाउँ भनी परेको निवेदनका आधारमा कानूनको अभावका कारण निज माइली बलामीले आफ्नो स्वर्गीय आमाका नाउँको जोत हकवालाको हैसियतले आफ्नो नाउँमा नामसारी गरी पाउन सक्ने देखिँदैन । तसर्थ निजका नाउँमा जोत नामसारी गरी दिने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत, पाटनको फैसला बदर भै उल्टी हुने ठहर्‍छ र दावी नपुग्ने भनी मोही नामसारी नहुने ठहर्‍याएको शुरू भूमिसुधार कार्यालयको मिति २०६६।३।११ को फैसला सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: लालकाजी श्रेष्ठ

कम्प्युटर: भाष्कर पंगेनी

इति संवत् २०७० साल असार १४ गते रोज ६ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाश वस्ती, २०६९-WH-००८८, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, समीक्षा रञ्जितको हकमा निजको तर्फबाट निजको आमा मीरा रञ्जित (मगर) वि. जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाडौंसमेत

बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ४(१) मा, “बाबु आमाले आफ्नो पारिवारिक अवस्थाअनुसार प्रत्येक बालकको पालनपोषण गर्नका अतिरिक्त निजको शिक्षा, स्वास्थ्योपचार, खेलकुद तथा मनोरञ्जन सुविधाहरूको व्यवस्था

गर्नु पर्ने” र उक्त ऐनको दफा ८ मा “वैवाहिक सम्बन्ध विच्छेद भई वा अरू कुनै कारणबाट बाबु र आमा भिन्न बसेको अवस्थामा बाबुसँग बसेको बालकलाई आमासँग र आमासँग बसेको बालकलाई बाबुसँग समय समयमा भेटघाट गर्न वा केही समयको लागि साथ बस्न दिनुपर्ने छ, तर त्यसरी बाबु आमासँग भेटघाट गर्न वा साथ बस्न दिँदा बालकको हितको प्रतिकूल हुने कुनै मनासिव कारण भएमा त्यस्तो भेटघाटको वा साथ बस्ने सुविधा दिन अदालतले रोक लगाउन सक्नेछ” भन्ने व्यवस्था रहेको छ। प्रस्तुत विवादको उठान नाबालिका छोरी समीक्षासँग यी निवेदिका आमालाई भेटघाट गर्न नदिएको भन्नेबाट भएको देखिँदा माथि उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाबमोजिम नाबालिकालाई भेट्न नदिनु पर्ने कुनै मनासिव कारण नभएबाट छोरी नपाल्ने यी निवेदिका आमाले छोरीसँग भेटघाट गर्न पाउने कानूनी अधिकारलाई विपक्षीहरूले अन्यथा भन्न मिलेन। यो निजको छोरीसँग भेटघाट गर्न पाउने अन्तर्निहित अधिकार नै हुने।

नाबालिका बच्ची बाबुसँगै रही निजको पालनपोषण, शिक्षा, दीक्षा र स्वास्थ्योपचार बाबुले नै गरेको कुरा आमाले आफ्नी बच्चीलाई पाल्न सक्ने आर्थिक अवस्था नहुँदा हाललाई बाबुसँगै छोडेको भनी निजले उल्लेख गरेको कुरासमेतले निज नाबालिका समीक्षालाई बाबुले बन्दी बनाएको भन्न सकिने अवस्था नदेखिने।

“कुनै पनि बालबालिकाको पारिवारिक गच्छेअनुसार उत्तम शिक्षा, उचित लालनपालन र समुचित स्वास्थ्य सेवा नैसर्गिक हक हुन्। यी हक उनीहरूलाई प्रदान गर्नु परिवार, अन्ततः राज्यकै कानूनी कर्तव्य हो। बाल अधिकार र निजहरूप्रति

सम्बद्ध पक्षलाई कर्तव्य पालन गराउन अदालत पनि त्यतिकै संवेदनशीलरूपमा प्रस्तुत हुनुपर्ने, यस प्रकृतिको बन्दीप्रत्यक्षीकरणको विवादमा पक्ष र विपक्षको अहम् तुष्टिभन्दा सम्बद्ध बालबालिकाको सर्वोत्तम हित र आफ्नो ईच्छा जाहेर गर्न नसक्ने नाबालिगहरूलाई नेपाल कानूनद्वारा प्रत्याभूत अधिकार बालबालिकासम्बन्धी महासन्धि, १९८९ द्वारा अभिनिश्चित घोषणाको पूर्णरूपेण परिपालन गराउन अदालत सदैव उद्यत रहने” भन्ने सिद्धान्त नैकाप २०६८, मङ्सिर नि.नं. ८६७४, पृष्ठ १४१२, मा प्रतिपादित भएको हुँदा रिट निवेदक र विपक्षी सर्जन रञ्जितबीच सम्बन्ध विच्छेद र जालसाजी मुद्दा काठमाडौं जिल्ला अदालतमा चलिरहेको भन्ने कुरा जिल्ला अदालतको सक्कल मिसिलबाट समेत देखिँदा आमा बाबुबीच रहेको विवादमा यी नाबालिका बच्चीलाई पनि विवादमा तानिएको देखिन्छ। माथि प्रकरणमा उल्लिखित नजीरबमोजिम बाबु आमाबीचको अहम् तुष्टिको कारणले बच्चीलाई कुनै पनि प्रकारको मानसिक उत्पीडन दिनु हुँदैन। बाबु आमाले बच्चाको पालनपोषण, शिक्षा र स्वास्थ्योपचारको हेरचाह नगरी बेवास्ता गरेमा बच्चाको हेरचाह गर्ने दायित्व राज्यको हुन्छ, भन्ने कुरा माथि उल्लिखित नजीरबाट समेत देखिन्छ। प्रस्तुत विवादकी नाबालिका बच्ची समीक्षाको जन्म मिति २०६१।१२।४ गते भएको भन्ने उल्लेख भएबाट निजको हालको उमेर करीव ८ वर्षको देखिन्छ। ५ वर्ष उमेर पुगेपछि नाबालक बच्चीको हेरचाह बाबुले पनि गर्नसक्ने भन्ने कानूनी व्यवस्थाबमोजिम र यी रिट निवेदकले हाल नाबालिका छोरीलाई पाल्न सक्ने आफ्नो क्षमता नभएको हुँदा हाल बाबुसँगै छोडेको भनी निजले रिट निवेदनमा व्यक्त गरेको देखिएबाट विपक्षी

बाबुले बच्चीको संरक्षकत्व गरेको कुरालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने ।

निज समीक्षा रञ्जित आफ्नो विद्यालयमा नियमितरूपमा अध्ययन गर्न गइरहेकी भन्ने कुरा निवेदक र विपक्षीहरूको भनाइबाट समेत पुष्टि भइरहेको र यस अदालतमा उपस्थित हुँदासमेत निज बालिका सहजरूपमा हाँसीखुशी नै उपस्थित भएको देखिँदा निजलाई बन्दी बनाई थुनामा राखी राखेको नदेखिँदा आफ्नी छोरीलाई निजको शिक्षा, स्वास्थ्य, पालनपोषणसमेतमा प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरी निज नाबालिकाको बाबुसमेतका परिवारको सहमतिमा तोकिएको समयमा आमा मीरा रञ्जितले भेटघाट गर्न पाउने नै हुँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: शकुन्तला कार्की

कम्प्युटर: श्रीकृष्ण हेङ्गज

इति संवत् २०७० साल साउन ११ गते रोज ६ शुभम् ।

इजलास नं. ६

मा.न्या.श्री वैद्यनाथ उपाध्याय र मा.न्या.प्रा.डा.श्री भरतबहादुर कार्की, ०६५-CR-०२९५, लागू औषध, नेपाल सरकार वि. तिर्थराज गुरुङसमेत

बरामद लागू औषधको परिमाण एक-एक ग्राम मात्र भएको र सेवन गरेको प्रमाणस्वरूप जलेको नोट भेटिएको तथ्यको यस रोहमा उक्त बरामद लागू औषध खरीद बिक्रीको लागि नभई केवल सेवनको लागि ओसारपसार गरेको भन्ने प्रतिवादीहरूको जिकीरलाई अन्यथा भन्न मिल्ने । प्रतिवादीहरूले प्रयोग गरेको मोटरसाइकल जफत भएको कारणबाट मात्र लागू औषध खैरो हेरोइन सेवन गर्ने उद्देश्यबाट मात्र ल्याएको देखिनाले

सेवनको कसूरमा प्रतिवादीलाई दावीभन्दा कम सजाय गर्ने गरी भएको फैसला बदर गरी प्रतिवादीहरूलाई अभियोग माग दावीबमोजिम सजाय हुनुपर्दछ भन्ने पुनरावेदन जिकीरसँग सहमत हुन नसकिने हुँदा बरामदी तथा खानतलासी मुचुल्का, प्रतिवादीहरूको मौकामा तथा अदालतमा भएको बयान, घटना विवरण कागजलगायतका मिसिल संलग्न अन्य सबूद प्रमाणहरूबाट यी प्रतिवादी तिर्थराज गुरुङ र अजितकुमार राईहरूले लागू औषध सेवन मात्र गरेको पुष्टि हुन आएकोले निजहरूलाई लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४(६)को कसूरमा सोही ऐनको दफा १४(१)(ड) बमोजिम जनही एक वर्ष कैद र रू.५०००/- जरीवाना गर्ने गरेको शुरू सुनसरी जिल्ला अदालतको मिति २०६३०३०७ को फैसला केही उल्टी गरी लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४(छ)को कसूरमा सोही ऐनको दफा १४ (१) (ड) बमोजिम जनही रू. ५०००/- जरीवाना हुने ।

इजलास अधिकृत: मीना गुरुङ

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७० साल भदौ ३० गते रोज १ शुभम् ।

अन्तरिम आदेश

१

मा.न्या.श्री कल्याण श्रेष्ठ, मा.न्या.श्री गिरीश चन्द्र लाल र मा.न्या.प्रा.डा.श्री भरतबहादुर कार्की, ०६८-RE-०२४८, अपहरण, हरि अग्रवाल वि. नेपाल सरकार

यसमा जाहेरवालाले दिएको थप जाहेरी र प्राप्त Video clip समेतको आधारमा अभियोगपत्र दायर भएको र निवेदक प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त

अधिकारीसमक्ष गरेको साबितीको समेत आधार लिई प्रतिवादीलाई थुनामा राख्ने गरेको शुरू आदेशलाई पुनरावेदन अदालतबाट सदर भएको देखिएको र प्राप्त हुन आएको Video clip को औचित्य र वैधतासमेत सम्बन्धमा प्रमाण परीक्षण गरी इन्साफको रोहमा विचार गरिने कुरा देखिएकोले यस इजलासबाट अहिले नै त्यसतर्फ विचार गर्न नमिल्ने हुनाले पछि निर्णय हुँदा ठहरेबमोजिम हुने गरी पुर्पक्षका लागि थुनामा राख्ने गरेको देखिँदा सदर गरेको पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०७०।१।२७ को आदेशमा परिवर्तन गर्नु परेन । माननीय न्यायाधीश श्री तर्कराज भट्टको आदेश सदर हुन्छ । कानूनबमोजिम गर्नु ।

इति संवत् २०७० साल कात्तिक ७ गते रोज ५ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री गिरीश चन्द्र लाल र मा.न्या.श्री वैद्यनाथ उपाध्याय, ०७०-RE-०००९, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. किरणसिंह बस्नेत

यसमा मृतकले मृत्यु प्रतिवादी किरण सिंह बस्नेतका घरमा भएको सो समयमा घरमा अन्य परिवार कोही नभई निज मात्र एकलै रहेको भन्ने कुरा स्वीकार गरेको, मृतकको योनीबाट रगत आएको र पेटमा रक्सी र विष भएको भन्ने लास जाँच प्रतिवेदन भएको, मृतक रातभर घरमा चिन्तित अवस्थामा रहँदा पनि निजको श्रीमान्लाई बोलाउन निज प्रतिवादीले नपठाएको, मृतकको श्रीमान्ले आफ्नै पत्नीलाई मोबाइलमा फोन गर्दा रिसिभ हुने तर आवाज नआउने भनी जाहेरीमा उल्लेख गरेको समेतका परिस्थितिजन्य एवं तत्काल प्राप्त प्रमाणबाट प्रतिवादी किरणसिंह बस्नेत कसूरदार होइनन् भन्न सक्ने अवस्था नहुँदा निजलाई पुर्पक्षको लागि साधारण तारिखमा राख्ने गरेको पुनरावेदन अदालत, विराटनगरको मिति

२०६९।१।१७ को आदेश रीतपूर्वकको नदेखिँदा बदर गरिदिएको छ । सो बदर भएकोले मोरङ जिल्ला अदालतले निज प्रतिवादी किरण बस्नेतलाई पुर्पक्षको निमित्त थुनामा राख्ने गरेको मिति २०६९।७।२० को आदेश मनासिब नै देखिँदा सोहीअनुरूप गर्नु ।

प्रतिवादी धिरज बस्नेतको हकमा विचार गर्दा निज पछिबाट वारदातस्थलमा पुगेको तत्काल प्राप्त प्रमाणबाट देखिँदा निजको हकमा समेत भएको मोरङ जिल्ला अदालतको आदेश मनासिब नै देखिँदा कानूनबमोजिम गर्नु ।

इति संवत् २०७० साल कात्तिक ८ गते रोज ६ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री गिरीश चन्द्र लाल, ०७०-WO-०३३१, उत्प्रेषण, सीता धिताल वि. पुनरावेदन अदालत, तुलसीपुरसमेत

निवेदकले अंश पाउनु पर्ने भनी निवेदन व्यहोराबाट प्रारम्भिकरूपले देखिँदा र निजसमेतले अंश पाउन सक्ने अवस्थामा सो जगाहरू अरूको नाउँमा हस्तान्तरण भएमा निजलाई अपूरणीय क्षति हुनसक्ने हुँदा निवेदकको प्रकरण ४ मा उल्लिखित विपक्षी यमनारायण धितालका नाउँमा दर्ता रहेको दाङ जिल्ला, टारी गाउँ गा.वि.स. वडा नं. ७(ख) कि.नं. ९१, प्रत्यर्थी देवीप्रसाद धितालका नाउँमा दाङ जिल्ला टारी गाउँ गा.वि.स. वडा नं. ७(क) कि.नं. १२६३, १२६५, १२६७ ऐ.ऐ. ७(ख) को कि.नं. ४०९, ४११, ४१३ ऐ. जिल्ला घोराही न.पा. वडा नं. ४(क) कि.नं. ५२६३ तथा प्रत्यर्थी प्रभाकुमारी धिताल र बन्दना धितालको संयुक्त नाममा रहेको दाङ जिल्ला टारी गाउँ गा.वि.स. वडा नं. ७(क) कि.नं. १२६२, १२६४, १२६६ ऐ.ऐ. ७(ख) कि.नं. ४१२, ४०८, ४१० ऐ. जिल्ला घोराही न.पा. वडा नं. ४(क) कि.नं. ५२६२ को

जग्गाहरू हाल अरूको नाउँमा हस्तान्तरण नहुने गरी अर्को आदेश नभएसम्मको लागि रोक्का राख्नु भनी अन्तरिम आदेश जारी हुने ।

इति संवत् २०७० साल कात्तिक १३ गते रोज ४ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री प्रकाश वस्ती, ०७०-WO-०२८३, उत्प्रेषण, *विमानस्थल हवाई यात्रु यातायात सेवा व्यवस्था लि.समेत वि. भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयसमेत*

पुराना गाडीले कर चुक्ता नगर्नुसँग दर्ता नम्बर पाइसकेको नयाँ गाडीको सम्बन्ध नभएको र एउटाको दायित्वको भार अर्कोबाट बहन गराउन मिल्दैन । साथै कर राजश्वको असूली प्रचलित कानूनबमोजिम गर्न सकिने नै हुन्छ । मिति २०७०।४।२९ को मन्त्रीस्तरीय निर्णयमा “त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा सञ्चालित २० वर्ष पुरानो हरियो नम्बर प्लेटका ट्याक्सीहरू तीन महिनाभित्र स्क्र्याप (पत्रु) गरी तिनीहरूको तथा अन्य सार्वजनिक सवारी साधनहरूको समेत बाँकी रहेको कर राजश्व यथाशीघ्र असूलउपर गर्ने, साथै सबै पुराना बीस वर्षे हरियो प्लेटको ट्याक्सीहरूको राजश्व कर दाखिला नगरेमा उक्त पुराना ट्याक्सीहरूको सञ्चालनमा रोक लगाई दर्ता खारेजसम्म गर्ने र नयाँ ट्याक्सी (हरियो प्लेटका) - हरूको हकमा त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल कार्यालयको मागबमोजिम हाललाई २०० वटा नयाँ ट्याक्सीहरू सम्बन्धित यातायात कार्यालयले ऐन कानूनबमोजिम दर्ता र सञ्चालन गर्ने” लेखिएकोमा सोको प्रतिकूल निर्देशानुसार भनी निवेदकलाई समेत दिइएको भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयको मिति २०७०।०४।३२ च.नं. ५४ को पत्रको प्रकरण नं. २ को पत्रु गरिने गाडीले समयभित्र कर चुक्ता नगरेमा

सञ्चालन अनुमति प्राप्त नयाँ गाडी चलाउन रोक लगाउने भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ । यस मिति २०७०।४।३२ को पछिल्लो पत्रबाट निवेदकले विमानस्थलमा सञ्चालन गर्न भनी खरीद गरी ल्याएको एवं सञ्चालनका लागि नम्बरसमेत प्राप्त गरिसकेको नयाँ गाडीहरू सञ्चालन गर्न नपाउँदा निवेदकलाई अपूरणीय क्षति पुग्न जाने भएबाट भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयको च.नं. ५४ को मिति २०७०।४।३२ को पत्रको प्रकरण नं. २ को “पत्रु गरिने गाडीले समयभित्र कर चुक्ता नगरेमा सञ्चालन अनुमति प्राप्त नयाँ गाडी चलाउन रोक लगाउने...” भन्ने अंश कार्यान्वयन नगर्नु, नगराउनु तथा निवेदकहरूलाई नम्बरसमेत प्रदान गरिएका नयाँ गाडी विधिवत सञ्चालन गर्ने कार्यमा कुनै किसिमको अवरोध नगर्नु, नगराउनु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा प्रस्तुत रिट निवेदनको अन्तिम निर्णय नभएसम्म यो अन्तरिम आदेश जारी हुने ।

इति संवत् २०७० साल कात्तिक ४ गते रोज २ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री प्रकाश वस्ती, ०७०-WO-०२९६, उत्प्रेषण, *सत्य प्रेम, सत्य शान्ति, सत्य एकता, सत्य परिवार नेपालसमेत वि. पुनरावेदन अदालत, पाटनसमेत*

सत्य प्रेम, सत्य शान्ति, सत्य एकता, सत्य परिवार नेपाल संस्थाले ललितपुर जिल्ला, ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं. १४ स्थित पूर्व लोहाचोक जाने मूल मोटरबाटो, पश्चिम शिव मन्दिरको जग्गा तथा निजी जग्गाका सीमानाहरू, उत्तर कि.नं. १५९ को सरकारी बाँझो पर्ति भीर जग्गा र दक्षिण लोहाचोक टोलभित्रको जग्गा धार्मिक वनको रूपमा

व्यवस्थापन गरी सदुपयोग गर्न जिल्ला वन कार्यालय, ललितपुरबाट प्रमाणपत्र पाएको देखिन्छ । विपक्षी होमल्याण्ड हाउजिङ्ग प्रा.लि. ले आफ्नो सम्पत्तिमा कानूनको अधीनमा रही आफ्नो योजनाअनुसार निर्माण गर्न पाउने भए तापनि सो नाताले सार्वजनिक सम्पत्तिमा बाटो खोल्ने डोजर प्रयोग गर्ने, पानीको मुहानलाई प्रतिकूल प्रभाव पर्ने, रिटेनिड वाल लगाउने र वन जङ्गललाई नोक्सान गर्नेसमेतका काम गर्दा निवेदक धार्मिक संस्थासमेतलाई अपूरणीय क्षति पुग्न जाने भएबाट आफ्नो एकलौटी हक नपुग्ने सार्वजनिक सम्पत्तिमा रहेका पानीको मुहान, धार्मिक स्थल एवं वातावरणीय पक्षलाईसमेत प्रत्यक्ष हानि नोक्सानी हुने गरी कानूनबमोजिमको प्रक्रिया पूरा नगरी त्यससँग सरोकारवाला पक्ष र उपभोक्ताहरूको सहमति एवं आवश्यक अनुमति र पूर्वस्वीकृतिबिना सार्वजनिक सम्पत्तिमा कुनै पनि किसिमको निर्माण कार्य गर्न दिनु सुविधा सन्तुलनका दृष्टिबाट उपयुक्त नभएबाट यो रिट निवेदनको अन्तिम टुङ्गो नलागेसम्म उक्त चार किल्लाभित्रको सम्पत्तिमा कुनै किसिमको निर्माण कार्य नगर्नु, नगराउनु भनी विपक्षीका नाउँमा अन्तरिम आदेश जारी हुने ।

इति संवत् २०७० कात्तिक ४ गते २ शुभम् ।

६

मा.न्या.श्री वैद्यनाथ उपाध्याय, ०७०-WO-२८०, उत्प्रेषण, अनिल के.सी. वि. पुनरावेदन अदालत, नेपालगञ्जसमेत

निवेदकले अन्तरिम आदेशको माग गरेतर्फ विचार गर्दा बण्डा मुचुल्काका सम्पत्ति बेचबिखन भै गएमा सुविधा सन्तुलनको दृष्टिबाट निवेदकलाई

बढी मर्का परी अपूरणीय क्षति हुनसक्ने देखिँदा पछि निर्णय भएबमोजिम हुने गरी हाललाई बण्डा मुचुल्काका सम्पत्ति अहिले जे जुन अवस्थामा छ त्यसमा कुनै परिवर्तन नगरी यथास्थितिमा राख्नु भनी अन्तरिम आदेश जारी हुने ।

इति संवत् २०७० साल कात्तिक ११ गते रोज २ शुभम् ।

७

मा.न्या.प्रा.डा.श्री भरतबहादुर कार्की, ०७०-WO-०३१०, उत्प्रेषण, भोलीदेवीसमेत वि. पुनरावेदन अदालत, राजविराजसमेत

निवेदक भोलीदेवी विरूद्ध बिन्देश्वर दाससमेत भएको मुद्दा नं. ०६७-RI-०२३१, को अंश चलन मुद्दा यसै अदालतमा विचाराधीन रहेको अवस्थामा यिनै विपक्षी बिन्देश्वरप्रसाद दासले आफ्ना छोरीहरू क्रमशः बबिताकुमारी दास र सुनिताकुमारी दासलाई सो मुद्दामा उल्लिखित राजविराज नगरपालिका वडा नं. ४ प्लट नं. ८/२ को क्षेत्रफल १९ धुर, ऐ.ऐ. को प्लट नं. २/२ को ८^१/_५ धुर, ऐ.ऐ. को प्लट नं. ३/२ को ४ धुर, ऐ.ऐ. को प्लट नं. ३७/२ को ४ धुर, ऐ.ऐ. को प्लट नं. ५/२ को ४ धुर जग्गा मिति २०४८।११।२६ मा र.नं. १४७९९, र.नं. १४७५७ बाट हक हस्तान्तरण गरेको देखिँदा अदालतमा मुद्दा चल्दाचल्दैको अवस्थामा हक हस्तान्तरण गरेको कार्य कानूनअनुरूप नहुने हुँदा यस अदालतमा विचाराधीन उक्त मुद्दाको अन्तिम किनारा नलागेसम्म माथि उल्लिखित जग्गाहरू कुनै पनि प्रकारले कसैलाई हक हस्तान्तरण नगर्नु, नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा अन्तरिम आदेश जारी हुने ।

इति संवत् २०७० साल कात्तिक ६ गते रोज ४ शुभम् ।

- हामी सर्वोच्च अदालतबाट भएका सबै निर्णयहरू यस बुलेटिनमा प्रकाशित गर्दछौं।
- सम्बन्धित इजलास अधिकृतबाट सबै निर्णयका सबै प्रतिलिपिहरू प्राप्त हुन्छन् भन्ने हामी विश्वास गर्दछौं।
- यहाँ प्रकाशित निर्णयहरू केवल सूचना सम्प्रेषण गर्ने प्रयोजनका लागि हुन्। यिनको रीतपूर्वक नक्कल लिन सकिन्छ।

मेलमिलाप गरौं विवाह नवढाऔं

- सर्वोच्च अदालत, मेलमिलाप समिति